

Specialfall

Handledning för Fornreg version 4.0

RIKSANTIKVARIEÄMBETET

Riksantikvarieämbetet
Box 1114
621 22 Visby
Tel 08-5191 80 00
www.raa.se
registrator@raa.se

Riksantikvarieämbetet 2024
Handledning för registrering av lämningsinformation i Fornreg,
version 4.0.
Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
Villkor på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

Innehållsförteckning

Specialfall	5
Felregistrering	5
Uppdatera lämningsinformation från äldre databas	5
Kvalitetsbrister hos migrerade lämningar	5
Lämningstyp och antikvarisk bedömning.....	6
Uppdatera lämningens beskrivning	6
Beskrivning saknas helt.....	6
Beskrivning finns, men är inte korrekt skriven	7
Lämningen är inte beskriven utifrån senaste undersökningsresultat	7
Hela lämningen ska uppdateras även om uppdraget bara berör en del av den	8
Beskrivningen innehåller text som handlar om andra lämningar	8
Delundersökta lämningar som delats upp i två lämningar	9
Slå samman flera lämningar till en.....	10
Sammanfattning.....	12
Dela upp en lämning till flera	13
Stadslager	14
Enstaka synliga lämningar i område med lämningar som inte syns ovan mark	15
En fornlämning i ett område med övriga kulturhistoriska lämningar med samma kontext.....	15
Äldre kulturlager under byggnader som fortfarande är i bruk	15
Ursprungligt läge	16
Lämningar utanför angränsande zon	16
En lämning som inte återfinns vid förnyat fältbesök	17
Nya fynd av en lämning med undersökningsstatus Helt undersökt	17

Lämning belägen vid eller strax intill undersökningsområde	19
Lämning som inte granskas i fält vid revideringsinventering	20
Restaurering av lämning.....	20
Rekonstruktioner och kopior	20
Fornlämningsförklaring, fastställande av fornlämningsområde och borttagande utan villkor	21
Fornlämningsförklaring.....	21
Borttagande utan villkor.....	23
Registrering av ny lämning i samband med fastställande av fornlämningsområde.....	24
Ordlista.....	26

Specialfall

I handledningen *Registrera lämningsinformation* kan du läsa om hur du vanligen registrerar och uppdaterar lämningsinformation. Det finns dock tillfällen då du ska hantera registreringen på särskilda sätt. Vi kallar dem här för specialfall. Här nedan beskriver vi de vanligaste specialfallen.

Felregistrering

Det går inte att radera en post i lämningsregistret. Om en lämning har blivit felaktigt registrerad och inte längre är giltig sätter du status *Utgår på grund av felregistrering* under rubriken *Registreringsstatus*. I kommentarsfältet under skriver du orsaken till att lämningen ska utgå. Den antikvariska bedömningen ändras automatiskt till *Ingen antikvarisk bedömning* när du kryssar i värdet.

Exempel på ett tillfälle då en lämning utgår är om samma lämning registrerats flera gånger, antingen med samma lämningstyp eller med olika lämningstyper.

L2018:214.'"/>

Registreringsstatus

Bekräftad i fält

Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält

Utgår på grund av felregistrering

Överförd till annan lämning

Kommentar *

Utgår på grund av dubbelregistrering. Se även [L2018:214](#).

Uppdatera lämningsinformation från äldre databas

Kvalitetsbrister hos migrerade lämningar

En stor del av lämningsinformationen i Fornreg kommer från det analoga fornminnesregistret och skapades från slutet av 1930-talet fram till 2005. Den informationen konverterades sedan under början av 2000-talet till fornminnesinformationssystemet (FMIS). Vid digitaliseringen av fornminnesregistret och konverteringen till FMIS gjordes en kvalitetssäkring på en övergripande nivå och inte av varje enskild post. Det innebär att beskrivningar och vissa värden kan saknas för dessa objekt.

Inför migreringen från FMIS till KMR har en del kvalitetshöjande åtgärder utförts. Dessa omfattar bland annat rättningar av felaktiga värden, samt korrigeringar av den antikvariska bedömningen så att den bättre överensstämmer med rådande praxis. Mer information om migreringen och de kvalitetshöjande åtgärderna finns på Riksantikvarieämbetets hemsida www.raa.se under Fornreg.

En del av de kvalitetsbrister som fanns i FMIS kvarstår dock i KMR. Nedan följer en beskrivning över hur du kan rätta upp informationen när du uppdaterar sådana lämningar.

Lämningstyp och antikvarisk bedömning

Vid redigering av tidigare registrerade lämningar bör du se över så att lämningstyp och antikvarisk bedömning är korrekt.

Om lämningen haft en annan antikvarisk bedömning än praxis vid tillfället för migreringen från FMIS ser du det i fältet *Motivering till antikvarisk bedömning*. Där står då: ”Den antikvariska bedömningen är migrerad från äldre databas. Motivering av den antikvariska bedömningen kan eventuellt finnas under antikvarisk kommentar”. Se efter om det finns en motivering i fältet *Antikvarisk kommentar*. Kopiera i så fall över den till *Motivering till annan antikvarisk bedömning*, och radera de två meningarna som lagts in vid migreringen (se ovan).

Uppdatera lämningens beskrivning

Det finns några olika varianter vad gäller beskrivningarna för den migrerade informationen. Ibland är inte beskrivningen inskriven alls, ibland finns delar av den inskriven och ibland är det inte den mest aktuella beskrivningen som finns i beskrivningsfältet. Det kan också vara så att beskrivningen innehåller text som handlar om andra lämningar än den du valt. Nedan ser du hur du går tillväga för att rätta upp dem.

Beskrivning saknas helt

Den senaste beskrivningen av lämningen är den som ska visas i den publicerade versionen i Fornreg. Det finns dock lämningar som helt saknar inskrivna beskrivningar. Då står meningen ”För beskrivning av lämningen se Inventeringsbok” i beskrivningsfältet.

Läs igenom det som står i den skannade inventeringsboken. Om beskrivningen fortfarande är relevant kan du skriva in den i fältet *Beskrivning* och ta bort meningen ”För beskrivning av lämningen se Inventeringsbok.” Om du anser att den gamla beskrivningen i inventeringsboken inte längre är giltig ska du skriva in en ny beskrivning. Beskrivningen ska ha följande struktur: lämningstyp, form, storlek, längdoriering, konstruktionsdetaljer och eventuella fynd (se handledningen *Registrera lämningssinformation* under rubriken *Beskrivning*).

Information som finns i de övriga textfälten (i den skannade inventeringsboken) *Vegetation, Terräng, Orientering, Skadebeskrivning* och *Tradition* ska också skrivas in om den är relevant, annars skriver du in det som är aktuellt vid registreringstillfället.

Beskrivning finns, men är inte korrekt skriven

Vissa lämningar har text i beskrivningsfältet, men den kan vara ofullständig eller felaktigt inskriven. I dessa fall står meningen ”Beskrivningen är inte kvalitetssäkrad. Information kan saknas, vara felaktig eller inaktuell. Se även Inventeringsbok” i beskrivningsfältet.

Läs igenom det som står i den skannade inventeringsboken som finns under avsnittet *Dokument och bilder*, och kontrollera att texten i beskrivningsfältet stämmer. Rätta annars upp beskrivningen. Titta också igenom fälten *Vegetation, Terräng, Orientering, Skadebeskrivning* och *Tradition* för att se att all information är korrekt. Anser du att den gamla beskrivningen i inventeringsboken inte längre är giltigt ska du skriva in en ny beskrivning (se kapitlet *Registrera lämningssinformation* under rubriken *Beskrivning*).

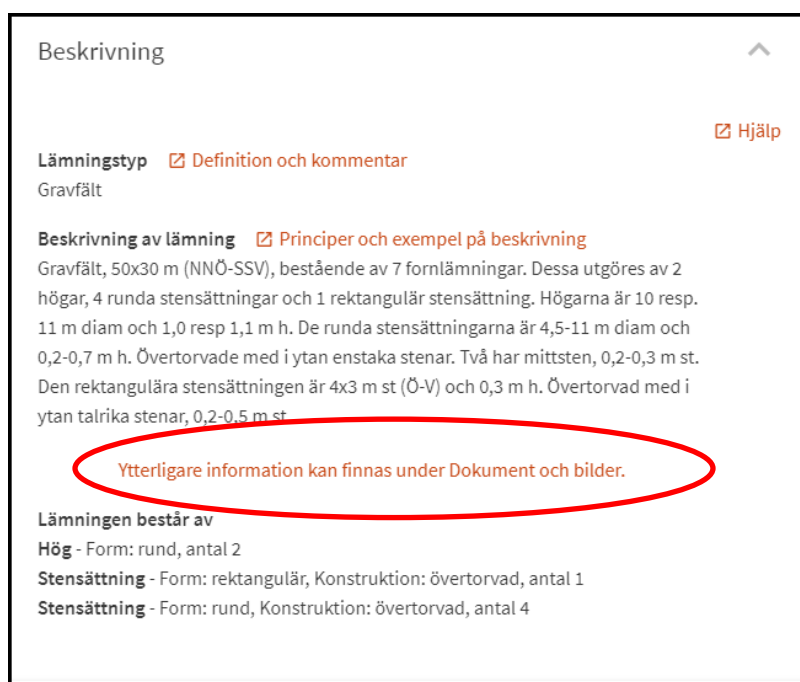
Lämningen är inte beskriven utifrån senaste undersökningsresultat

Ibland är det inte den senaste beskrivningen som visas i den publicerade versionen. Lämningen kan ha undersökts vid ett senare tillfälle. I FMIS lades nämligen så kallade ”tillägg” till under beskrivningen. En sådan beskrivning kunde i FMIS se ut så här:

Beskrivning	<p>Gravfält, ca 165x20-40 m (N-S), bestående av ca 20 fornlämningar. Dessa utgöres av ca 5 högar och ca 15 runda stensättningar. Högarna är 4-7 m diam och 0,4-0,7 m h, delvis flacka. I ytan och kanterna är spridda 0,1-0,3 m st stenar. En hög ahr en insjunkning, 1,5 m diam och 0,1 m dj. De runda stensättningarna är 4-9 m diam (vanligen 5-6 m) och 0,2-0,4 m h. Övertorvade med i ytan enstaka till talrika 0,2-0,4 m st stenar. Ett par har delvis lösa stenar och är jämte ett par andra otydliga, ej klara som gravar. De kan möjligen utgöra röjningsrösen för beakningsytor som finns i nästan hela V-S delen av gravfältet. Ställvis förekommer på dessa betydligt med påförd odlingssten från sentida åkrar.</p> <p>- - Tillägg RAÄ dnr. 321-1898-2011: Vid särskild utredning år 2008, noterades en färdväg (N-S), ca 220 m l och 2 m br. Vägen löper invid Ö kanten av gravfältet RAÄ nr. Ed 53:1. Karaktär av flack hålväg som i N delen övergår i äldre körväg. Delvis övervuxen med träd och buskar. Vägen ansluter till en årväg, vilken finns utmärkt på en geometrisk avmätning från år 1636 och en ägomätning från år 1723.</p> <p>- - Tillägg RAÄ dnr. 3.4.2-4520-2016: Vid arkeologisk förundersökning år 2016 drogs ett schakt strax V om lämningens centrala del. I detta påträffades 16 boplatslämningar bestående av 14 stolphål och 2 gropar. Ett av stolphålen daterades med 14 C till yngre romersk järnålder. Geometrin utökades ett fåtal m mot V.</p>
--------------------	--

Kontrollera alltid vad som står under det senaste tillägget. Anser du att beskrivningen som visas i den publicerade versionen inte är den mest aktuella ska du uppdatera den.

Tilläggen som skrevs in i FMIS hittar du under avsnittet *Dokument och bilder* och länken *Händelser från äldre databas*. En genväg till avsnittet Dokument och bilder finns nu under beskrivningsfältet i form av länken ”Ytterligare information kan finnas under Dokument och bilder”.

Beskrivning

Lämningstyp [Definition och kommentar](#) [Hjälp](#)

Gravfält

Beskrivning av lämning [Principer och exempel på beskrivning](#)

Gravfält, 50x30 m (NNÖ-SSV), bestående av 7 fornlämningar. Dessa utgöres av 2 högar, 4 runda stensättningar och 1 rektangulär stensättning. Högarna är 10 resp. 11 m diam och 1,0 resp 1,1 m h. De runda stensättningarna är 4,5-11 m diam och 0,2-0,7 m h. Övertorvade med i ytan enstaka stenar. Två har mittsten, 0,2-0,3 m st. Den rektangulära stensättningen är 4x3 m st (Ö-V) och 0,3 m h. Övertorvad med i ytan talrika stenar, 0,2-0,5 m st.

[Ytterligare information kan finnas under Dokument och bilder.](#)

Lämningen består av

Hög - Form: rund, antal 2

Stensättning - Form: rektangulär, Konstruktion: övertorvad, antal 1

Stensättning - Form: rund, Konstruktion: övertorvad, antal 4

Hela lämningen ska uppdateras även om uppdraget bara berör en del av den

Ibland berör ett uppdrag enbart en del av en sedan tidigare registrerad lämning. Du ska se till att den uppdaterade beskrivningen omfattar hela lämningen. Det kan innebära att du måste ta hänsyn till tidigare beskrivningar i tillägg eller rapporter.

Det minsta som ska göras är att se till att lämningen har en aktuell geometri och att en eventuell ny utbredning tas upp i beskrivningen. Ibland är det relevant att lägga till en kommentar i fältet *Kommentar till undersökningen*.

Beskrivningen innehåller text som handlar om andra lämningar

Vid den ursprungliga inventeringen beskrevs ibland närliggande lämningar tillsammans och varje lämning fick ett s.k. undernummer. Vid digitaliseringen skrev man också in beskrivningen på detta sätt.

Beskrivning av lämning

1) Stensättning, rund, 8 m diam och 0,4 m h. Övermossad. Fyllning av 0,4-0,7 m st stenar. Kantkedja, 0,1-0,3 m h, av 0,4-1,0 m lstenar. Bevuxen med många lövträd. SSÖ därom ett block, 1,25 m st. 8 m S om nr 1 är: 2) Stensättning, rund, 6 m diam och 0,3 m h. Övermossad. Fyllning av 0,4-0,9 m st stenar. Kantkedja, 0,2-0,5 m h, av 0,5-1,3 m lstenar. I SSV delen en jordfast sten, 1,8x1,3 m och 0,7 m h. Bevuxen med några lövträd. 3 m Ö 45cg S om nr 2 är: 3) Stensättning, rund, 6 m diam och 0,3 m h. Övermossad. Fyllning av 0,4-0,9 m st stenar. Kantkedja, 0,1-0,4 m h av 0,5-1,0 m lstenar. Bevuxen med några lövbuskar, enbuskar och en ung tall. 1 m Ö om nr 1 är en rund förhöjning, 4 m diam och 0,15 m h. Mjuk. Myrstacksbotten? Beskrivningen är inte kvalitetssäkrad. Information kan saknas, vara felaktig eller inaktuell. Se även Inventeringsbok under Dokument och bilder.

Beskrivningen på en lämning ska enbart omfatta den aktuella lämningen. Om du ska uppdatera informationen på en sådan lämning så kan du alltså ta bort hela den befintliga beskrivningen och göra en helt ny. Om du tycker att den del av den befintliga beskrivningen som handlar om den aktuella lämningen fortfarande är relevant så behåller du den och tar bort den text som handlar om de andra lämningarna (undernumren).

Du behöver också kontrollera de andra fritextfälten (t.ex. *Tradition* och *Vegetation på lämning*) samt eventuella referenser.

Delundersökta lämningar som delats upp i två lämningar

Vid konverteringen från det analoga fornminnesregistret till FMIS delades en del delundersökta lämningar upp i två undernummer. Undernummer 1 för den kvarliggande delen och undernummer 2 för den borttagna delen. Se exempel Björklinge 136:1 och 136:2 i Fornreg.

Vid migreringen till Fornreg har den undersökta delen fått undersökningsstatus *Helt undersökt* och antikvarisk bedömning *Ingen antikvarisk bedömning*. Om ytterligare uppdateringar ska göras på lämningen ska dessa göras på den kvarliggande delen (undernummer 1). För undernummer 2 görs inga vidare uppdateringar.

Slå samman flera lämningar till en

Det finns tillfällen då du behöver slå ihop flera redan publicerade lämningar till en och samma lämning. Oftast sker det då nya lämningar påträffas, som tillsammans med redan registrerade lämningar inom samma område utgör en sammansatt lämning. Den generella regeln är att lämningar som har ett funktionellt, kronologiskt och rumsligt samband utgör en sammansatt lämningstyp. Lämningarna bör inte ligga mer än 20 meter från varandra (se kapitlet *Registrering av lämningssinformation* under rubriken *Lämningstyp*).

Ett annat exempel är när nya lämningar påträffas mellan två redan registrerade lämningar av samma lämningstyp. I sådana fall kan det bli aktuellt att slå samman dem till en enda lämning.

Om du ska slå samman två eller flera redan publicerade lämningar som du bedömer hör ihop ska du göra på följande sätt.

1. Skapa en ny lämning

Är det till exempel flera redan publicerade gravar som ska slås samman med några nyfunna gravar väljer du den sammansatta lämningstypen *Gravfält*. Du anger de ingående lämningstyperna, antal och eventuella egenskaper. För en sammansatt lämningstyp ska beskrivningen även innehålla uppgifter om de ingående lämningstyperna (se kapitlet *Registrering av lämningssinformation* under rubriken *Lämningstyp*).

Skapa en ny sammansatt lämning och ange de ingående lämningarna.

2. Lägg till geometri för den nya utbredningen

Lämningar som är större än 20 meter i diameter ska alltid ha en yta som visar lämningens utbredning. Undantag är färdvägssystem som registreras enbart med linjer, en för varje färdväg (se kapitlet *Registrering av lämningssinformation* under rubriken *Skapa geometrier*). Skapa den nya geometrin i ditt eget GIS-verktyg. Under avsnittet *Läge och utbredning* klickar du på *Lägg till geometri* för att koppla din geometri till lämningen (se även kapitlet *Registrering av lämningssinformation* under rubriken *Läge och utbredning*).

3. Lägg till geometrier över de redan publicerade lämningarna

Du kan även lägga till geometrierna för de lämningar som redan var registrerade (och som du nu slår samman till en lämning). Det kan t.ex. vara relevant för gravar som tidigare varit registrerade var för sig. Det gör du genom att först ladda ner geometrierna från de ursprungliga lämningarna och sedan lägga till dem på den nya lämningen. Klicka på symbolen för att ladda ned och välj formatet shape (zip) eller GeoJSON (.json).

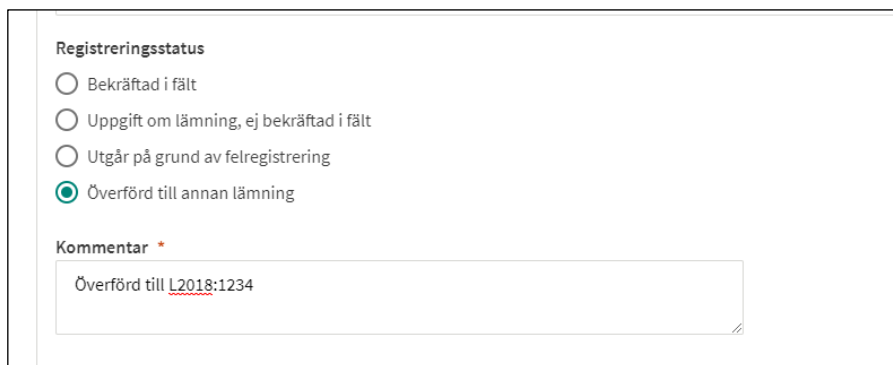

Ladda ned genom att klicka på symbolen till höger om *Lämningsgeometrier*.

Kom dock ihåg att kvalitetsmärkningen på lämningens geometri (Mätmetod och Registreringsunderlag) gäller hela lämningen. Om lämningen består av flera geometrier som har mätts in vid flera olika tillfällen och med olika metoder och registreringsunderlag är det den sämsta kvaliteten som ska anges för helheten.

4. Ändra registreringsstatus till *Överförd till annan lämning*

På de redan publicerade lämningarna ändrar du registreringsstatus till *Överförd till annan lämning* under avsnittet *Beskrivning*. Lämningarna får då automatiskt den antikvariska bedömningen *Ingen antikvarisk bedömning*. I kommentarsfältet som dyker upp skriver du till vilken annan lämning den har överförts. Till exempel ”Överförd till L2018:1234”. I övrigt lämnar du lämningens beskrivning oförändrad.

The screenshot shows a form titled "Registreringsstatus" with four radio button options. The first option is "Bekräftad i fält", the second is "Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält", the third is "Utgår på grund av felregistrering", and the fourth, "Överförd till annan lämning", is selected. Below the options is a text field labeled "Kommentar *" containing the text "Överförd till L2018:1234".

5. Gör en antikvarisk kommentar på den nya lämningen

På den nya lämningen du skapat kan du också göra ett förtydligande under *Antikvarisk kommentar* och skriva vilka lämningar som har överförts till den nya.

The screenshot shows a form titled "Antikvarisk bedömning och lämningens status". It has a sub-header "Ange antikvarisk bedömning *" and three radio button options: "Fornlämning" (selected), "Övrig kulturhistorisk lämning", and "Möjlig fornlämning". Below this is a text field labeled "Antikvarisk kommentar" containing the text "Lämningarna L2018:124, L2018:567 och L2018:9876 har överförts till L2018:6543". There is also a red link "Hjälp att fylla i fälten" in the top right corner.

Sammanfattning

Nu har du slagit samman redan publicerade lämningar, och eventuellt nyfunna lämningar, till en ny gemensam lämning. Den nya lämningen har en beskrivning som omfattar helheten, alla de lämningar som ingår i den. Den har också en geometri för den nya lämningens utbredning, samt eventuellt de geometrier som de enskilda synliga lämningarna har (till exempel gravar som ingår i ett gravfält).

De sedan tidigare publicerade lämningarna finns kvar med sina geometrier. De har fått registreringsstatus *Överförd till annan lämning* och en kommentar som talar om till vilken lämning de överförts. Den antikvariska bedömningen är *Ingen antikvarisk bedömning*, och deras symbol i kartan är grå.

Dela upp en lämning till flera

Om du bedömer att en ingående lämning inte hör hemma på den lämningstyp den har registrerats ska du registrera ett nytt lämningssubjekt för den. Det kan till exempel vara ett registrerat röjningsröse i ett område med fossil åker som visat sig vara en stensättning. Gör så här:

1. Skapa en ny lämning

Skapa en ny lämning med relevant lämningstyp, eventuella egenskaper, beskrivning och antikvarisk bedömning (se kapitlet *Registrering av lämningssinformation*). Under *Antikvarisk kommentar* kan du göra ett förtydligande och skriva att lämningen tidigare var registrerad under en annan lämning.

Antikvarisk bedömning och lämningens status Hjälp att fylla i fälten

Ange antikvarisk bedömning *

Fornlämning

Övrig kulturhistorisk lämning

Möjlig fornlämning

Antikvarisk kommentar

Lämningen var tidigare registrerade under Område med fossil åker L2018:785.

2. Lägg till en geometri för lämningen

Om lämningen haft en geometri tidigare kan du ladda ned den. Annars får du skapa en geometri i ditt eget GIS-verktyg. Du lägger sedan till geometrin under avsnittet *Läge och utbredning* genom att klicka på *Lägg till geometri*. Se även kapitlet *Registrering av lämningssinformation* under rubriken *Läge och utbredning*.

3. Ta bort lämningen som en ingående lämning

Om lämningen tidigare varit registrerad som en ingående lämning är det viktigt att ta bort den ur dels beskrivningen på den gamla lämningen (om den omnämns där) samt under rubriken *Ingående lämningar*.

Det kan helt enkelt vara så att du bara behöver minska ned antalet av den ingående lämningstyp som den varit registrerad som tidigare.

Lämningstyp *
Område med fossil åkermark

Ingående lämningar

Antal	Lämningstyp	Ta bort
2	Fossil åker	Ta bort
3	Hägnad	Ta bort
	Egenskap Typ	Egenskapsvärde *
		Stenmur
10	Röjningsröse	Ta bort
9	Röjningsröse	Ta bort

4. Ändra status eller publicera

Sätt om statusen till *Väntar på godkännande* eller publicera den nya lämningen, samt ändringarna av den redan publicerade lämningen (beroende på om du registrerat inom eller utanför uppdrag).

Stadslager

Det finns ungefär hundrafemtio stadslager registrerade i Fornreg. De flesta består av medeltida och historiska kulturlager i miljöer av stadskaraktär, och deras utbredning bestämdes i samband med projektet Medeltidsstaden under 1970-talet.

Utbredningen för dessa stadslager ska endast ändras i samråd med länsstyrelsen. Stadslager ska inte heller markeras ut på fastighetskartan. Under *Placering* ska därför *Bebyggt stadslager* vara ikryssat (se även handledningen *Registrera lämningsinformation* under rubriken *Placering*).

Det sker ofta arkeologiska undersökningar och insatser inom landets stadslager. Undersökningarna resulterar dock ytterst sällan i att stadslagrets utbredning och beskrivning behöver ändras och därför behöver du i regel inte uppdatera informationen. Vilka undersökningar som har utförts inom ett stadslager ser du i uppdragsregistret. De resultat som framkommer vid arkeologiska undersökningar redovisas i rapporten som ska laddas upp i e-arkivet via uppdraget. I samband med att du laddar upp en rapport anger du också de lämningsnummer och eventuellt RAÄ-nummer rapporten berör. Sammanfattningsvis innebär detta att du inte

behöver hämta in en lämning med lämningstypen stadslager till ditt uppdrag annat än i undantagsfall.

Enstaka synliga lämningar i område med lämningar som inte syns ovan mark

Det finns fall då en sammansatt lämning består av såväl synliga lämningar som lämningar som inte är synliga ovan mark. Till exempel boplatser med någon enstaka skärvstenshö. I dessa fall ska lämningen som helhet markeras ut som *Synlig ovan mark* under *Placering*. Det innebär att områdets begränsningslinje markeras ut på fastighetskartan. Den enstaka skärvstenshögen kan också markeras ut som ett punktojekt eller med en polygon.

En fornlämning i ett område med övriga kulturhistoriska lämningar med samma kontext

En fornlämning belägen inom ett område med sentida lämningar av samma kontext registreras som ett eget objekt. Till exempel en äldre odlingsyta inom ett område med sentida odlingsytor. De sentida odlingsytorna registreras med antikvarisk bedömning övrig kulturhistorisk lämning.

Äldre kulturlager under byggnader som fortfarande är i bruk

Vid undersökningar i eller intill stående byggnader där verksamheten fortfarande pågår, och du saknar en begränsningsyta som motsvarar den medeltida eller äldre utbredningen, sätter du en punkt på byggnaden. *Antikvarisk bedömning* är *Möjlig fornlämning*. I beskrivningen skriver du till exempel ”Kyrka med medeltida kyrkotomt”. I fältet *Motivering till annan antikvarisk bedömning* anges ”Kyrka fortfarande i bruk”.

Nedan ser du olika exempel:

- Äldre kulturlager vid kyrka och kyrkogård som fortfarande är i bruk.
- Undersökningar vid Slott/herresäte med kringliggande områden som fortfarande är i bruk.
- Bruksområde
- Fästnings/skans

Registrering av lämningar och fynd inom området för den medeltida kyrkan och kyrkotomten.

Ursprungligt läge

Vissa lämningar kan ha flyttats en eller flera gånger sedan de uppfördes. Det vanligaste exemplet är runstenar, men även milstenar, skålgropsstenar och minnesstenar kan ha flyttats. Idag finns det inget sätt att markera ut platsen för lämningens ursprungliga läge genom att lägga till en särskild geometri på objektet. Har du uppgift om var lämningen ursprungligen uppfördes kan du ange det under Antikvarisk kommentar med koordinater för platsen.

Har en lämning flyttats i närtid (senare än hösten 2018) kan uppgiften om dess förra placering finnas i lämningens historik under avsnittet Versioner.

Lämningar utanför angränsande zon

Lämningar som registreras utanför angränsande zon men inom Sveriges ekonomiska zon ska hanteras på ett särskilt sätt eftersom Kulturmiljölagen inte gäller här. I de fall lämningen bygger på en uppgift ska den registreras som *Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält*. Om lämningen har bekräftats på platsen ska den registreras som *Övrig kulturhistorisk lämning* oavsett datering.

Kulturmiljölagen gäller till och med angränsande zon men inte i de områden som ligger utanför angränsande zon men inom Sveriges ekonomiska zon.

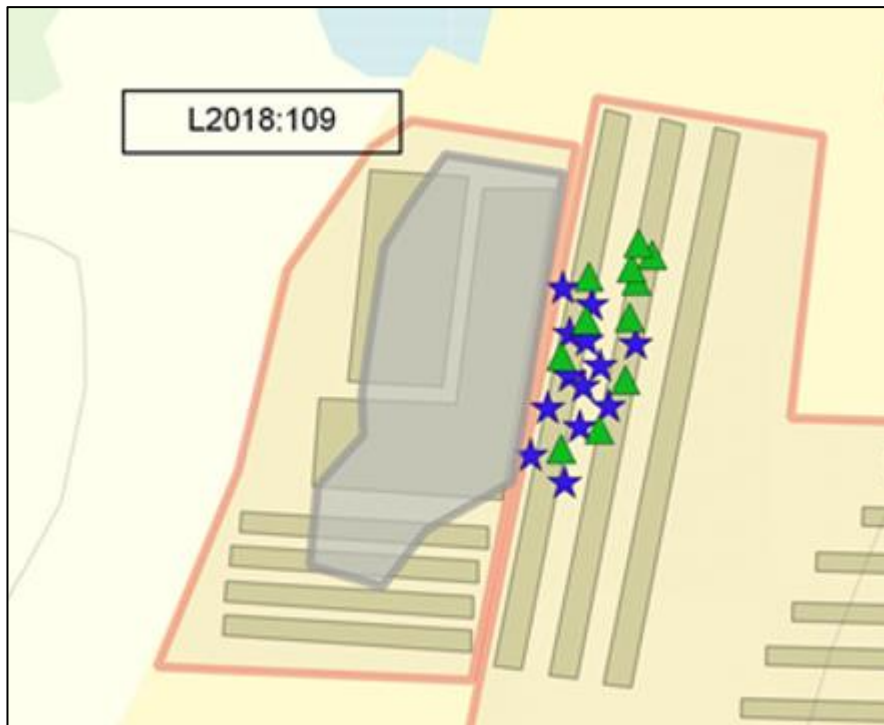
En lämning som inte återfinns vid förnyat fältbesök

Om du inte återfinner en registrerad lämning vid fältbesök på platsen ska du ange detta. Det kan finnas olika orsaker till att en lämning inte kan återfinnas. Nedan ser du hur du ska registrera i de olika fallen:

- **Lämningen kan inte återfinnas på grund av förhållanden på platsen**
Om en redan registrerad lämning inte har återfunnits vid återbesök på platsen på grund av till exempel tät växtlighet görs en kommentar i fältet *Antikvarisk kommentar* till exempel: ”Lämningen återfanns inte vid arkeologisk utredning 2018-06-19 på grund av tät växtlighet på platsen.” Övrig information om lämningen ändrar du inte på.
- **Lämningen kan inte återfinnas på grund av felaktig lägesangivelse**
Om du bedömer att lämningen är felaktigt inprickad och inte finns på angiven plats, eller inom ett område kring angiven plats, ändrar du registreringsstatus till *Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält* med en kommentar om att lämningen troligen är felaktigt inprickad.
- **Lämningen kan inte återfinnas eftersom den är förstörd**
Om du bedömer att lämningen är förstörd anger du *Förstörd* under *Grad av skada*. Den antikvariska bedömningen sätts då automatiskt till *Ingen antikvarisk bedömning*.
- **Lämningen finns inte och ska utgå alternativt lämningen finns, men är dubbelregistrerad**
Registreringsstatus *Utgår på grund av felregistrering* ska du endast använda när en lämning blivit felaktigt registrerad. I kommentaren anger du orsaken till varför lämningen ska utgå. Den antikvariska bedömningen sätts automatiskt till *Ingen antikvarisk bedömning*. Se under kapitlet *Felregistrering* ovan.

Nya fynd av en lämning med undersökningsstatus Helt undersökt

Om det i samband med ett uppdrag har framkommit nya anläggningar inom 20 meter från en tidigare registrerad lämning, som har undersökningsstatus *Helt undersökt* och de nya lämningarna bedöms utgöra en fortsättning på det tidigare borttagna området, så ändrar du undersökningsstatus till *Delundersökt*, förutsatt att de nya fynden inte är borttagna. Du måste även uppdatera antikvarisk bedömning och beskrivningen av lämningen.

Nya fynd av lämningen påträffas öster om den helt borttagna lämningen.

Lämningens utbredning ändras så att den överensstämmer med den aktuella utbredningen, det vill säga det nya området som inte har tagits bort helt. Det gör du genom att ta bort den tidigare geometrin och ersätta den med en ny (se även handledningen *Registrera lämningensinformation* under rubriken *Lämningens geografiska läge*). Du ska alltså inte göra en yta som omfattar både den redan undersökta delen och den del som inte är (helt) undersökt.

En ny utbredning registreras och lämningens undersökningsstatus ändras till delundersökt.

Under avsnittet *Versioner* ser du lämningens tidigare utbredning och status. Du kan alltid jämföra tidigare versioner med varandra, samt ladda ned äldre versioner av lämningens geometri.

Lämning belägen vid eller strax intill undersökningsområde

Det finns tillfällen då du behöver hantera en lämning som ligger strax intill ett undersökningsområde. Om du ska uppdatera informationen på den lämningen eller inte beror dels på hur nära lämningen är belägen undersökningsområdet, dels vad som framkommit vid det aktuella uppdraget.

- **Avgränsning av lämning**
Om lämningen ligger precis intill undersökningsområdet och du inom ramen för uppdraget har kunnat konstatera att lämningens utbredning inte sträcker sig längre än den som redan finns angiven under lämningens beskrivning skriver du under *Antikvarisk kommentar*, till exempel: ”Vid arkeologisk förundersökning 2018-05-16 avgränsades lämningen åt N-NV.”
- **Avståndet till lämningen är för stort för att den ska kunna avgränsas**
Ett avstånd på 15 meter eller mer till lämningen från undersökningsområdet är generellt sett för stort för att en avgränsning ska kunna göras. Undantag är om det finns tydliga naturliga avgränsningar i

terrängen, eller om du kan konstatera att eventuella spår av lämningen har schaktats bort vid tidigare exploatering.

- **Lämningens utbredning utökas**
Om det framkommer anläggningar eller lämningar som du bedömer hör samman med en redan publicerad lämning som ligger utanför undersökningsområdet ska du uppdatera denna lämning med en ny utbredning och beskrivning. Den redan registrerade lämningen får dock inte vara belägen mer än ca 20 meter ifrån de framkomna lämningarna.

Lämning som inte granskas i fält vid revideringsinventering

Eftersom en revideringsinventering normalt omfattar alla lämningar inom ett område bör du göra en notering om du inte granskat en lämning i fält. Det gör du i fältet *Antikvarisk kommentar*, till exempel: ”Lämningen ej antikvariskt granskad i fält vid revideringsinventering 2018.”

I fältet *Datum för senaste fältbesök* bör det framgå när lämningen senast granskades i fält.

Restaurering av lämning

Uppgifter om den skada som föranlett restaureringen ska du ange under *Grad av skada*, samt *Skadebeskrivning*.

Rekonstruktioner och kopior

Nyttillverkade "lämningar", till exempel nyttillverkade runstenar, och kopior ska generellt inte registreras i Fornreg. Det kan finnas undantagsfall där lämningen/kopian är mycket fornlämningstyp, och den registreras då för att undvika missförstånd och förväxling. Lämningstypen är i dessa fall *Fornlämningstyp liknande lämning*.

I de fall en lämning undersöks helt och en rekonstruktion av lämningen görs på samma plats ska lämningens undersökningsstatus vara *Helt undersökt*. Den antikvariska bedömningen sätts då automatiskt till *Ingen antikvarisk bedömning*. Under *Antikvarisk kommentar* skriver du att lämningen har rekonstruerats på platsen.

Om en lämning har delundersökts och den del som undersökts har rekonstruerats, anger du undersökningsstatus *Delundersökt* och den antikvariska bedömningen kvarstår. Det är viktigt att du skriver en kommentar under *Antikvarisk kommentar* om att lämningen delvis har rekonstruerats.

Fornlämningsförklaring, fastställande av fornlämningsområde och borttagande utan villkor

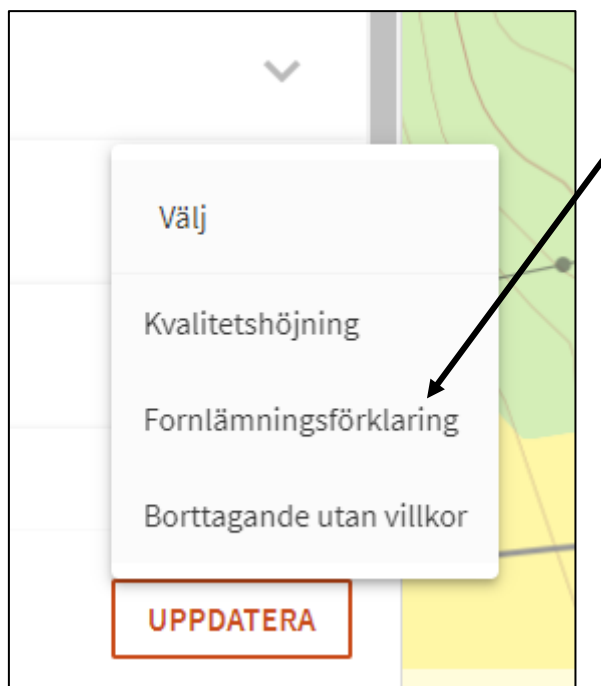
Det finns några typer av registreringar som grundar sig på länsstyrelsebeslut, som endast en handläggare vid länsstyrelsen ska göra. Det gäller fornlämningsförklaring, fastställande av fornlämningsområde och borttagande utan villkor.

- **Fornlämningsförklaring**
Länsstyrelsen kan enligt 2 kap. 1a§ KML (1988:950) fornlämningsförklara en lämning som uppfyller rekvisiten för fornlämning, men har tillkommit, eller i fråga om fartyg förlist, år 1850 eller senare, om det finns särskilda skäl med hänsyn till dess kulturhistoriska värde.
- **Fastställande av fornlämningsområde**
Enligt 2 kap. 2 § KML (1988:950) kan länsstyrelsen besluta om fastställande av gränserna för ett fornlämningsområde. Gränserna kan även fastställas utifrån ett fastighetsbildningsbeslut.
- **Borttagande utan villkor**
Enligt 2 kap. 12 § KML (1988:950) kan länsstyrelsen fatta beslut om att en fornlämning kan tas bort utan särskilda villkor.

Som länsstyrelsehandläggare kan du behöva uppdatera en lämning information i samband med beslut om fornlämningsförklaring eller borttagande utan villkor. Så här gör du:

Fornlämningsförklaring

Logga in med din behörighet som länsstyrelsehandläggare. Sök fram den lämning som fornlämningsförklaringen gäller och klicka på knappen *Uppdatera* längst ned på lämningkortet. Du får då fram tre alternativ. Välj *Fornlämningsförklaring*.

Överst i formuläret finns två textfält där du kan skriva en kommentar till fornlämningsförklaringen samt ange länsstyrelsens diarienummer för beslutet. Diarienumret är en obligatorisk uppgift.

A screenshot of a web form. The title is 'L1965:1030 Kolningsanläggning'. Below the title, it says 'RAÄ-nummer: Vena 852' and 'Fornlämningsförklaring hanteras av LST-Handläggare'. There is a red question mark icon with the text 'Hjälp att fylla i fälten'. The form has two main input fields: a large text area for 'Kommentar till fornlämningsförklaring utanför uppdrag' and a smaller text field for 'Diarienummer eller annan referens'. A red asterisk is next to the second field label.

Under avsnittet *Antikvarisk bedömning och status* ändrar du den antikvariska bedömningen till *Fornlämning*, samt anger motivering till fornlämningsförklaringen i fältet *Motivering till antikvarisk bedömning*. Skulle du glömma det får du ett meddelande när du klickar på *Spara och publicera* om att den antikvariska bedömningen måste vara fornlämning.

När du har publicerat lämningen står det "Publicerad av länsstyrelsen" längst upp på lämningkortet, samt det datum som den publicerades. Under avsnittet *Versioner* finns den aktivitet som motsvarar din fornlämningsförklaring angiven. Klickar du på länken får du fram de uppgifter som du skrev in i kommentarsfältet och i fältet Diarienummer eller annan referens när du uppdaterade lämningen.

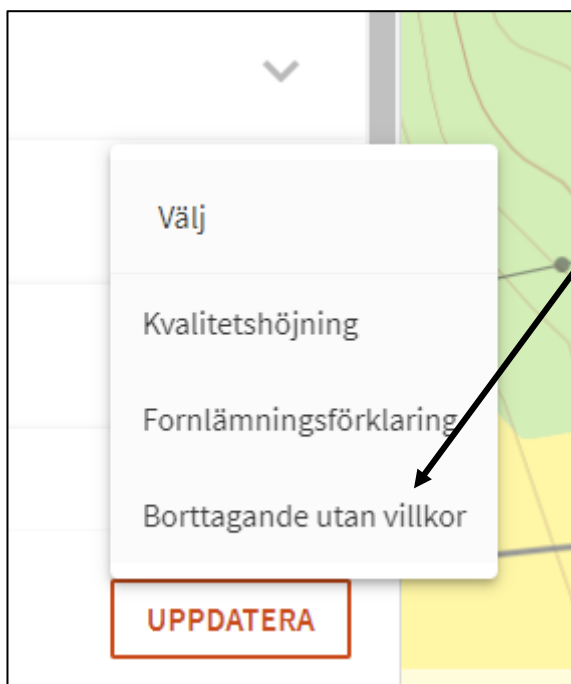
Versioner			
Aktivitet	Publicerad	Utförd av	Version
Kvalitetshöjning: A2019-476	2019-01-23	STATENS MARITIMA MUSEER	Nuvarande
Fornlämningsförklaring: A2...	2018-11-28	Länsstyrelsen	Visa >>
Migrering från FMIS: A2018-27	2018-10-29	Riksantikvarieämbetet	Visa >>

Om fornlämningsförklaringen gäller en nyfunnen lämning ska du först registrera lämningen, antingen via det uppdrag där den påträffats eller genom att du klickar på *Ny lämning utanför uppdrag* under *Meny* (se ovan under *Registrera en ny lämning utanför ett uppdrag*). När lämningen är publicerad uppdaterar du lämningen och väljer *Fornlämningsförklaring*.

Borttagande utan villkor

Enligt 2 kap. 12 § KML (1988:950) kan länsstyrelsen fatta besluta om att en fornlämning kan tas bort utan särskilda villkor. När länsstyrelsen har **bekräftat att lämningen är borttagen** ska informationen på lämningen uppdateras.

Logga in med din behörighet som länsstyrelsehandläggare. Sök fram den lämning som har tagits bort och klicka på knappen *Uppdatera lämning* längst ned på lämningkortet. Du får då fram tre alternativ. Välj *Borttagande utan villkor*.

Överst i formuläret finns två textfält där du kan skriva en förtydligande kommentar, samt ange länsstyrelsens diarienummer för beslutet. Diarienumret är

en obligatorisk uppgift.

L1965:1030 Kolningsanläggning
 RAA-nummer: Vena 852
 Borttagande utan villkor hanteras av LST-Handläggare

Hjälp att fylla i fälten

Kommentar till borttagande utan villkor utanför uppdrag

Diarienummer eller annan referens *

Under avsnittet *Antikvarisk bedömning och lämningens status* ändrar du *Undersökningsstatus* till *Borttagen utan villkor*. Eftersom det innebär att lämningen inte längre finns, ändras den antikvariska bedömningen automatiskt till *Ingen antikvarisk bedömning*. Skulle du glömma att ändra undersökningsstatus får du ett meddelande när du klickar på *Spara och publicera* om att *Borttagen utan villkor* måste anges.

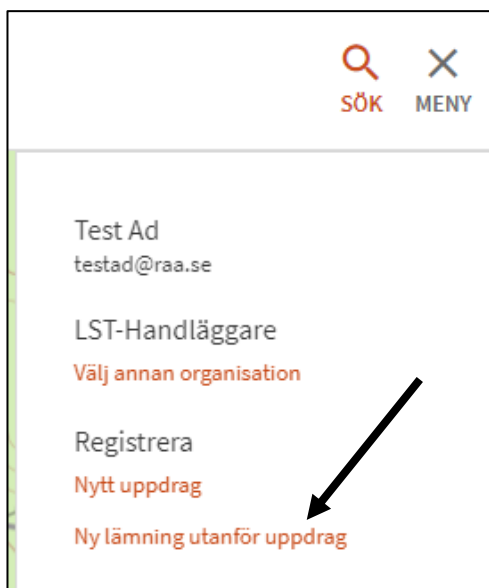
När du har publicerat lämningen står det "Publicerad av länsstyrelsen" längst upp på lämningkortet, samt det datum som den publicerades. Under avsnittet *Versioner* finns den aktivitet som motsvarar din angiven. Klickar du på länken får du fram de uppgifter som du skrev in i kommentarsfältet och i fältet *Diarienummer eller annan referens* när du uppdaterade lämningen.

Aktivitet	Publicerad	Utförd av	Version
Borttagande utan villkor: A...	2019-02-08	Länsstyrelsen	Nuvarande
Migrering från FMIS: A2018-32	2018-10-29	Riksantikvarieämbetet	Visa >>

Registrering av ny lämning i samband med fastställande av fornlämningsområde

Enligt 2 kap. 2 § KML (1988:950) kan länsstyrelsen besluta om fastställande av gräns för ett fornlämningsområde. Gränsen kan även fastställas utifrån ett fastighetsbildningsbeslut. Som handläggare på länsstyrelsen registrerar du en ny lämning med lämningstypen *Gränsbestämt område* som har antikvarisk bedömning fornlämning.

Logga in med din behörighet som länsstyrelsehandläggare. Klicka på *Meny* och sedan knappen *Ny lämning*. Då öppnas registreringsformuläret för en lämning.

Överst i formuläret finns två textfält där du kan skriva in en förtydligande kommentar, samt länsstyrelsens diarienummer för fastställandet av fornlämningsområdet.

Välj lämningstypen *Gränsbestämt område* som har antikvarisk bedömning *Fornlämning*. I beskrivningen anger du storleken på områdets utbredning samt lämningens nummer för de fornlämningar som ingår i det gränsbestämde området. Geometrin för det gränsbestämde området ska alltid vara ett linjeobjekt.

Utbredningen för ett gränsbestämt område ska endast ändras efter ett nytt länsstyrelsebeslut.

Ordlista

Antikvarisk kommentar

Förtydligande kommentar.

Datum för senaste fältbesök

Datum då lämningen senast bedömdes på plats.

Exploateringsområde

Område för exploateringen, ska inte registreras eller användas i Fornreg.

Fornlämning

I kulturmiljölagen (KML) anges vad som är en fornlämning och därmed omfattas av lagskyddet. I andra kapitlet i kulturmiljölagen finns en uppräknning av olika typer av lämningar som inleds med tre kriterier: Fornlämningar ska vara lämningar efter människors verksamhet under forna tider, de ska ha tillkommit genom äldre tiders bruk och vara varaktigt övergivna.

Detta gäller dock inte en lämning som tillkommit 1850 eller senare, om inte länsstyrelsen gjort en särskild fornlämningsförklaring. Samma regler gäller för fartyglämningar. Så räknas till exempel ett ålderdomligt järnbruk som ännu är i drift inte som fornlämning i lagens mening, medan en hyttruin från samma tid gör det.

Fornreg

Fornreg är ett webbaserat registrerings- och sökverktyg för den fornminnes- och uppdragsinformation som lagras i Kulturmiljöregistret.

GeoJSON/JSON-fil

JavaScript Object Notation (.JSON) är en öppen standard för format att sända dataobjekt som består av attributvärdes-par användbara för kartdata. Dessa filformat för kartor (inklusive zippade shape-filer) som är uppladdningsbara i Fornreg.

Grad av skada

Beskriver lämningens skick samt om den är skadad och i vilken omfattning en lämning har blivit skadad. Skadan kan vara orsakad av människan eller av naturen. En boplats i åkermark bedöms enligt praxis inte vara skadad medan däremot en boplats i markberedd skogsmark kan bedömas som det.

Grävda ytor

Områden som har schaktats/undersökts på något sätt, kan vara från både utredning, förundersökning och slutundersökning.

KML (Kulturmiljölagen)

Genom kulturmiljölagen anger samhället grundläggande bestämmelser till skydd för viktiga delar av kulturarvet. Lagen innehåller bland annat bestämmelser för

skydd av värdefulla byggnader liksom fornlämningar, fornfynd, kyrkliga kulturminnen och vissa kulturföremål.

KMR (Kulturmiljöregistret)

Kulturmiljöregistret är ett samlingsnamn för det IT-system där Riksantikvarieämbetet lagrar information om arkeologiska uppdrag och lämningar. Kartor med informationslager, Fornreg, Forndok, Lämningsregistret och Uppdragsregistret är exempel på delarsom ingår i KMR.

Lämningsgeometrier

Ytor, linjer eller punkter för lämningar.

Lämningstyp

Benämning på kulturhistorisk lämning som kan registreras separat, enligt praxis i lämningstypslistan. En enkel lämningstyp består av en enstaka lämning, med ibland särskiljande egenskapstyper och egenskapsvärden. Exempelvis ett röse eller en kolbotten. En sammansatt lämningstyp består av områden av lämningar som bedöms höra ihop funktionellt och kronologiskt. Exempelvis ett gravfält eller ett område med skogsbrukslämningar.

Lämningstypslistan

Lämningstypslistan listar möjliga lämningstyper och är integrerad med Fornreg.

Motivering till antikvarisk bedömning

Anges för de lämningar där den antikvariska bedömningen skiljer sig från praxis. Är då obligatoriskt.

Shape-fil

Ett filformat för att lagra geografisk data i vektorform, förkortas vanligtvis ".shp". Zippade shape-filer (samt GeoJSON/JSON-filer) är de uppladdningsbara formaten för kartor i Fornreg.

Terräng kring lämning

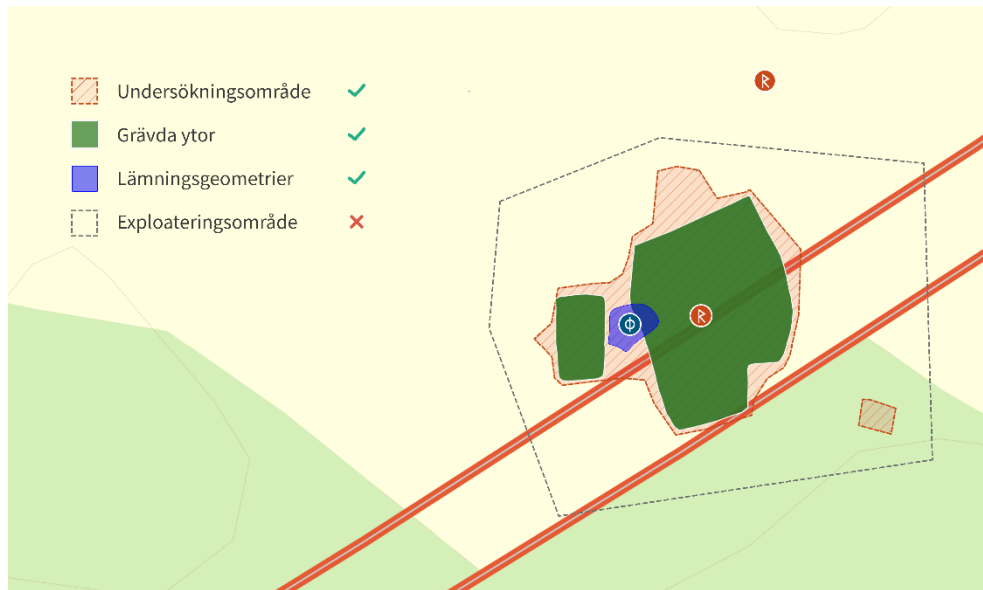
Kortfattad beskrivning av lämningens läge i terrängen med jordart samt markslag/markanvändning och övergripande växtlighet, t.ex. ”Mindre krön på kuperad moränmark. Skogsmark, barrskog.”

Tradition

Skriftlig eller muntlig tradition knuten till lämningen. Referens ska alltid anges.

Undersökningsområde

Det område inom vilket undersökningen sker, baseras på det område som LST uppger.

Undersökningsstatus

Om och i vilken omfattning en lämning har blivit arkeologiskt undersökt.

Vegetation på lämning

Växtlighet direkt på lämningen, främst eventuella träd och buskar.

